

Ordblindeforeningens kommentarer til Ordblindepakke I – IV

Ordblinde/Dysleksiforeningen i Danmark
Ordblindeforeningen er talerør for mere end 400.000 ordblinde i Danmark
Foreningens formål er at skabe bedre vilkår for mennesker med ordblindhed

Forord

Først vil jeg gerne, på vegne af Ordblinde/Dysleksiforeningen i Danmark, sige tak til Børne- og Undervisningsudvalget, fordi I har inviteret os med til jeres møde i dag, så vi bl.a. kan drøfte de sidste 4 ordblindepakker. Inden selve drøftelsen vil jeg dog gerne præsentere mig selv.

Mit navn er Gry Kaalund Nicolaisen, og den 13. maj 2023 blev jeg valgt som Ordblindeforeningens nye Forperson. Jeg er oprigtigt stolt af, at foreningens medlemmer har vist mig denne tillid, eftersom jeg kun er 25 år.

Jeg har længe været medlem af Ordblindeforeningen, og det var her, jeg fandt et fællesskab, som gav mig troen på, at jeg kunne få en uddannelse, selvom det til tider så håbløst ud. Takket være den støtte, jeg har fået fra foreningen og min arbejdsplads, har jeg færdiggjort min uddannelse og fået et godt job i Bilka. Men det har langt fra været nemt! Meget langt fra! Og jeg er ovenikøbet en ressourcestærk, ung kvinde. Derfor banker mit hjerte for alle de ordblinde, som ikke har modet eller kræfterne til selv at kæmpe for deres muligheder...

Havde jeg ikke råbt op på min arbejdsplads, imens jeg var under uddannelse og hevet Ordblindeforeningen med til møde med min arbejdsgiver, så havde jeg aldrig fået den nødvendige støtte til at kunne gennemføre min uddannelse. Jeg er beviset på, hvor vigtigt det er, at vi tør tale om ordblindhed og de ordblindes vilkår under uddannelse og på arbejdsmarkedet.

For 13 dage siden fortalte foreningens sekretariatschef mig, at jeg skulle holde et oplæg for jer, og at det var et meget vigtigt oplæg for ordblindesagen. Jeg gik lidt i panik, for jeg har aldrig stået foran så vigtige beslutningstagere før, og min første tanke var: ”Jeg kan jo ikke skrive en tale og da slet ikke komme med et oplæg med fagudtryk i 45 minutter!

Jeg er, som så mange andre ordblinde, stærkt ordblind. Det betyder, at jeg har meget svært ved at omforme mine tanker til det skrevne ord, fordi jeg er tvunget til at vælge et mere enkelt og barnligere sprog af den helt simple årsag, at jeg ikke kan stave.

”Ingen problem”, forsikrede sekretariatschefen, ”jeg skriver talen for dig!” Min panik forblev, og jeg sagde: ”Jeg kan jo ikke læse en tale højt fra et stykke papir” - ”Ok”, sagde sekretariatschefen, ”men hvis du bruger dine hjælpemidler?” - ”Hvilke hjælpemidler? Jeg har kun adgang til Appels gratis program, og det er jo ikke særligt godt.

”Hvis du nu bruger statens gratis læse-højt-program, *Adgang for alle?*” Til det måtte jeg svare: ”Jeg kan ikke finde ud af at downloade det, jeg har prøvet flere gange... Derudover kræver det utrolig meget energi, når jeg skal bruge læse- og skriveprogrammer.” Både jeg og sekretariatschefen begyndte at grine, for vi kunne begge to godt se humoren i vores fælles udfordring.

Det er ikke nemt at være ordblind, når man skal holde en tale og slet ikke for mig, da jeg ikke engang kan læse små talekort uden mine læse- og skriveredskaber.

Det er ikke nemt at være ordblind og skulle holde et foredrag for politikere eller andre vigtige personer, når man kan have svært ved at udtale ord, og i særdelshed fag- og fremmedord.

Det er ikke nemt at være ordblind og skulle holde et oplæg for mennesker, som man gerne vil imponere, fordi man har et brændende ønske om, at de skal forstå, hvorfor det er så vigtigt med den rette støtte til mennesker med ordblindhed.

Alle ordblinde kæmper den samme kamp, som jeg gør i dag – jeg er ikke enestående. Men alt for mange ordblinde fravælger det sociale fællesskab eller dialogen med skolen, arbejdspladsen, politikeren, fordi de er bange for at fremstå dumme, når de har svært ved at udtale ord eller ikke kan læse deres tale op!

Det er derfor så vigtigt, at vi tør tale åbent om de udfordringer, som vi ordblinde kan have og ser til, at vi får den rette hjælp og støtte med de helt rigtige ordblindepakker, så alle ordblinde tør tage aktivt del i deres undervisning, foreningslivet og efteruddannelse på lige fod med andre.

Ordblindesagen har brug for, at jeg gør det godt i dag, fordi Danmarks ordblinde har brug for ordblindepakker, som har den ordblindes behov i centrum.

Med venlig hilsen

Gry Kaalund Nicolaisen

Forperson, Gry Kaalund Nicolaisen

Ordblindeforeningen maj 2023

Ordblindeforeningens kommentarer til Ordblindepakke I – IV

Det er vigtigt for Ordblindeforeningen at understrege, at alle initiativer på ordblindeområdet er kærkomne og en forbedring og et skridt i den rigtige retning. Alle initiativer i de 4 ordblindepakker er både Ordblindeforeningen og mennesker med ordblindhed taknemmelige for – det skal der ikke herske nogen tvivl om!

Den politiske udmelding om, at: ”Vi skal sikre at børn, unge og voksne, som kæmper med ordblindhed, får den fornødne hjælp” er Ordblindeforeningen helt enig i. Hvad den fornødne hjælp så er, ser vi måske ikke helt ens på, eller gør vi...?

Udvalget har bedt foreningen om at udarbejde en evaluering af alle ordblindepakkerne i forhold til: Hvad fungerer? Hvad mangler? Og er der noget, som helt er blevet overset.

I det følgende kan udvalget læse Ordblindeforeningens evaluering. Det er ikke en udtømmende liste. Vi har valgt at have ja-hatten på! Vi har valgt at holde fokus på (efter vores vurdering) de mest centrale punkter i de forskellige ordblindepakker. Det er dog foreningens ønske, at I som politikere vil have mere fokus på, hvad den ordblindes behov er. Der er brug for, at vi får knækket koden til, hvorfor så mange ordblinde fravælger VUC's ordblindeundervisning (OBU), og hvorfor de unge ikke vil gå på FGU. Foreningen siger ikke, at vi har alle svarene, men vi har en rimelig god ide om, hvor udfordringen skal findes.

Kommentarer til Ordblindepakke

Fra indsamlet viden til ændret praksis (Ordblindepakke 1 og 2)

- Vi ønsker, at det sikres at den indhentede viden om, hvad der virker på ordblindeområdet, omsættes til konkret praksis på alle landets grundskoler. I ordblindepakke 2 præciseres det, at elever med ordblindhed eller læse- og skrivevanskeligheder har behov for en styrket undervisning i alle skolens fag, og at der skal sikres en målrettet indsats for elever med ordblindhed og andre læse- og skrivevanskeligheder. Vi kan frygte, at den upræcise beskrivelse af, hvordan denne viden skal omsættes til praksis på landets grundskoler, vil skabe meget få reelle ændringer for ordblinde elevers læring og trivsel.
- Vi ønsker derfor en tydeliggørelse af, hvordan den målrettede indsats for en styrket undervisning af ordblinde elever skal gennemføres og lykkes.

Ordblindeefterskole, efterskole eller folkeskole (Ordblindepakke 2)

- Vi ønsker en undersøgelse og vurdering af, om puljen til ordblinde-efterskoler på 4,8 mio. kr. kunne bruges bedre til et ordblinde-kompetenceløft på folkeskolerne og/eller på de almene efterskoler, så ordblinde elever og deres forældre i højere grad kan blive i stand til at vælge frit imellem at blive i folkeskolen, tage på almen efterskole eller på ordblinde-efterskole. Vi bakker op om ordblinde-efterskolerne og deres store indsats, og samtidig ønsker vi, at ordblindheden ikke behøver at være den afgørende faktor i elevernes valg af uddannelsessted.

Grundigere test (Ordblindepakke 4)

- Vi bifalder, at ordblindetesten bliver mere brugervenlig, og at det bliver muligt at teste hele året.

- Vi ønsker dog ikke blot en justering af den nuværende ordblindetest, men nye retningslinjer vedr. en grundigere testning, som i højere grad fokuserer på elevernes reelle, funktionelle læse- og skrivevanskeligheder set i forhold til de faglige krav, de møder i skolen (se afsnittet: Ønsker til kommende ordblindepakker).

Ordblindeforeningens ønsker/forslag til kommende ordblindepakker

Forslag 1. Der nedsættes et udvalg med fokus på testning for ordblindhed

Der nedsættes et udvalg, som skal komme med anbefalinger til udvikling af nationale retningslinjer for en grundigere ordblindetest.

- Der skal sættes midler af til at udvikle nationale retningslinjer for en grundigere ordblindetest, indeholdende læse- og stavetest samt bredere sproglige test, der undersøger flere aspekter af elevernes sproglige kompetencer og vanskeligheder, så skolen kan iværksætte tiltag, der er mere målrettet den enkelte elevs vanskeligheder, kompetencer og behov. Derudover sikrer man, at ordblindediagnosen bliver stillet på et sikrere og bredere grundlag.

Foreningen ønsker, at der nedsættes et udvalg til løsning af denne opgave, bestående af fagpersoner fra både forskningsverdenen og skoleverdenen, der undersøger området og kommer med anbefalinger. Ordblindeforeningen ønsker at bidrage til processen ved at udpege en fagperson, som deltager på vegne af foreningen i udvalgsarbejde, så alle vinkler inddrages i processen.

Hvorfor fokus på testning for ordblindhed?

Ordblindeforeningen ønsker en ordblindepakke, som bl.a. har fokus på en udvidelse og en ændring af, hvordan der testes for ordblindhed i Danmark, da vi ser flere udfordringer med den nuværende nationale, tværgående ordblindetest.

- For det første mener vi, at det er bekymrende, at der med den nuværende praksis diagnosticeres for en varig funktionsnedsættelse, via en digital test á ca. 15 minutters varighed. Selv om vi anerkender testens grundlæggende validitet, så vil en så kort og snævert afgrænset test, hvor der ikke er mulighed for individuelle analyser og vurderinger, altid indebære en risiko for fejldiagnoser – både ordblinde elever, som ikke diagnosticeres ordblinde, og ikke-ordblinde elever, der diagnosticeres ordblinde. Fx ved vi fra testlærere, at elever, der er gode til at genkende ords grafiske mønstre og udseende, vil kunne vælge det korrekte ord, selv om de faktisk ikke kan læse det. Og på den måde vil eleverne kunne ende med ikke at få en ordblindediagnose, selv om de reelt ikke har kunnet læse ordet ved at koble lyd og bogstav. Og på samme måde hører vi om oplevelser, hvor elever svarer rigtigt på en opgave, selv om de har læst et helt andet ord end det, der står. De vælger altså det rigtige svar, men har ikke læst det rigtige ord.
- For det andet er vi bekymrede over ordblindtestens snævre, fonologiske fokus. Det vil sige, at ordblindetesten udelukkende tester på elevernes evne til at koble lyd og bogstav ved hhv. læsning og skrivning. Vi anerkender, at netop denne vanskelighed er afgørende i forhold til ordblindhed. Men vi ved også, at det kan være endog meget vanskeligt at teste retvisende for de fonologiske

vanskeligheder, og at testen ikke altid siger så meget om elevernes faktiske vanskeligheder med at læse og skrive. Nogle elever har meget store vanskeligheder med at læse og skrive, selv om de ikke scorer tilstrækkeligt lavt i ordblindedetsten til at kunne få en ordblindediagnose. Andre elever har kun mindre vanskeligheder med at læse og skrive i skolen, selv om de ifølge ordblindedetsten har meget store ordblindedevanskeligheder.

- Vi ønsker derfor, at man i Danmark ændrer testpraksis til i højere grad at følge anbefalinger og praksis fra udlandet, hvor man flere steder tester elevernes funktionelle læse- og stavevanskeligheder. Dvs., at man tester omfanget og typen af vanskeligheder med at læse og stave set i forhold til den uddannelseskontekst, som eleverne er i. Ifølge blandt andre professor, Peter de Jong fra Universitetet i Amsterdam bør man altså udrede for ordblindhed ved at teste elevernes egentlige læse- og stavekompetencer i stedet for at teste de bagvedliggende vanskeligheder (hvilket vi netop forsøger i Danmark). Begrundelsen for dette er, at det kan være meget svært at konkludere på dette område, da nogle elever fx vil have bagvedliggende kompetencer, der så at sige ”skjuler” de fonologiske ordblindedevanskeligheder.

Vi ønsker derfor, at der som led i en evt. kommende ordblindedpakke sættes midler af til at udvikle nationale retningslinjer for en grundigere ordblindedetst indeholdende læse- og stavetest samt bredere sproglige test, der undersøger flere aspekter af elevernes sproglige kompetencer og vanskeligheder for på den måde at sikre, at testresultaterne bliver praktisk brugbare for skolerne, og at der sættes ind med tiltag, der er målrettet den enkelte elevs vanskeligheder, kompetencer og behov. Det er altafgørende, at ordblindediagnosen bliver stillet på et sikrere og bredere grundlag, end det man gør i dag, hvis ordblindediagnosen skal være valid.

Forslag 2. En forsøgsordning - Rettigheder ved test og prøver for elever med dokumenterede læse- og skrivevanskeligheder.

Ordblindeforeningen foreslår, at man iværksætter en forsøgsordning, hvor elever i grundskolen får ret til at gå til alle prøver – også læse- og retskrivningsprøven – på særlige vilkår ud fra en faglig vurdering af omfanget og karakteren af deres vanskeligheder og ikke udelukkende ud fra deres ordblindediagnose.

- Foreningen foreslår, at der iværksættes en forsøgsordning på 2 til 4 år, med at lade elever med dokumenterede læse- og skrivevanskeligheder gå til læse- og retskrivningsprøven på særlige vilkår.

Hvorfor en forsøgsordning?

Foreningen mener, at hvis elever med et vurderet behov, får mulighed for at gå til prøve på særlige vilkår, vil det blandt andet mindske presset på ordblindediagnosen, som vi vurderer, er i risiko for en udvanding i disse år. Ved at gøre det ”nemmere” (mere lempelige regler end i dag) for de elever, som ikke har en ordblindediagnose at få mulighed for at gå til prøver på særlige vilkår, vil ønsket om at få diagnosen ”ordblindhed”, efter foreningens opfattelse, ændre sig markant. I England er det allerede muligt at gå til prøver på særlige vilkår uden en diagnose, men ud fra en individuel vurdering af elevens behov. Foreningen foreslår, at der iværksættes en forsøgsordning, hvor der inddrages udenlandske erfaringer med denne praksis.

- Mange forældre, elever og skoler/læsevejledere har et ønske om, at elever med læse- og skrivevanskeligheder testes røde i ordblindedetsten, da dette er den eneste måde, hvorpå de kan få adgang til brug af LST (læse- og skriveteknologier) ved læseprøven og retskrivningsprøven. Det er vores oplevelse, at diagnosen ordblindhed ikke ønskes for ”at snyde”, men fordi eleverne har et reelt

behov, som de vurderes at kunne kompenseres for med LST, og fordi der i dag kun er mulighed for dette via en ordblindediagnose.

Foreningen håber derfor, at der som led i en kommende ordblindepakke afsættes midler til en forsøgsordning, hvor elever med dokumenterede læse- og skrivevanskeligheder får mulighed for at bruge LST ved læseprøven og retskrivningsprøven og om nødvendigt, ekstra tid ved de øvrige skriftlige prøver.

Forslag 3. Driftsmidler til opbygning af et rådgivnings-, vejlednings- og bisidderkorps – der er brug for vejledning.

Ordblindeforeningen anmoder om, at foreningen tildeles ca. 3 mio. kr. årligt til driftsmidler over en 4-årig periode, som kan forlænges. Midlerne skal gå til drift og opbygning af foreningens rådgivnings-, vejlednings- og bisidderkorps, som tilbyder gratis rådgivning og vejledning til ordblinde, deres pårørende, fagfolk og virksomheder i hele landet.

Hvorfor er der brug for, at Ordblindeforeningen kan tilbyde mere og bedre vejledning?

Ordblindeforeningen er med til at aflaste myndighederne. Foreningens vejledning og støtte er med til at mindske konflikterne imellem skole og hjem, imellem uddannelsesinstitution og den studerende, imellem virksomhed og ansat og ikke mindst imellem forælder og barn. Uden Ordblindeforeningens vejlednings- og støttefunktion ville endnu flere børn og unge ende med ikke at færdiggøre deres grundskole eller uddannelse. Ligesom endnu flere ordblinde ville miste deres job, fordi de ikke modtager den rette vejledning og hjælp.

- Foreningen har brug for at ansætte flere medarbejdere i sekretariatet for at sikre, at foreningens rådgiver- og bisidderordning kan imødekomme den store efterspørgsel, som vi oplever fra borgere, skoler, kommuner, virksomheder og fagpersoner i hele landet. Foreningen har bl.a. brug for en uddannelses- eller rådgivningskoordinator, som kan stå for at kvalitetssikre og udvikle den faglige del af rådgivningstilbuddet.
- Foreningen har brug for at ansætte en frivillig-koordinator, som løbende kan bistå med rekruttering, koordination og sparring til de frivillige rådgivere og bisiddere samt en rådgiver, som også kan varetage bisidderopgaver.
- Foreningens rådgivning skal akkrediteres af RådgivningsDanmark, så det sikres, at kvaliteten er god. Herudover ønskes der midler til at udvikle informationsmateriale om rådgivningen til forældre til børn med ordblindhed.
- Foreningen skal kunne tilbyde en rådgivnings- og bisidderordning, som er åben 5 dage om ugen. Det er vigtigt for os, at vores rådgivnings- og bisidderordning er gratis, og at den er for både medlemmer og ikke-medlemmer, da vi ønsker at hjælpe alle med ordblindhed, uanset medlemskab eller social baggrund.

Hvis foreningen skal kunne tilbyde vejledning og rådgivning til alle i landet, så har foreningen som minimum brug for at få tildelt ca. 3 mio. kr. årligt til driftsmidler, over en 4-årig periode.

Vi håber, at I vil være med til at sikre, at Ordblindeforeningen kan imødekomme den store efterspørgsel på rådgivning, så vi dermed kan tilbyde en endnu bedre rådgivning og vejledning til mennesker med ordblindhed. Vores mål er at få flere ordblinde godt igennem grundskolen og efterfølgende få en uddannelse, så de kan komme i beskæftigelse og få et godt arbejdsliv.

En afsluttende bemærkning...

Vi kommer ikke uden om et kompetenceløft af de lærere, som underviser de ordblinde elever. Der er fra politisk side et ønske om at skabe bedre vilkår for elever med ordblindhed i grundskolen og på ungdomsuddannelsen, hvilket vi som forening er glade for.

Men... nok så mange ordblindepakker ændrer ikke på det faktum, at alt for mange lærere i grundskolen og på ungdomsuddannelserne ikke har de rette kompetencer til at undervise og støtte de ordblinde elever. Hvis vi skal komme i mål med at løfte de ordblinde elever i grundskolen og på ungdomsuddannelserne, så skal der afsættes midler (og krav) til kompetenceudvikling af lærerne.

Der findes allerede stor viden om og mange anbefalinger til, hvad der virker for ordblinde elever. Ordblindeforeningen håber derfor, at der vil komme fokus på kompetenceudvikling af lærerne. Det er ikke nok, at læreren ved, hvordan man træner elevens vanskeligheder gennem læse- og stavetræning og kompenserer for vanskelighederne gennem brug af LST, (hvilket alt for mange lærere ikke engang kender til)... Der er også brug for fokus på undervisningsmetoder og -aktiviteter, der styrker elevernes læring og deltagemuligheder i en alderssvarende undervisning. Dette kan fx være igennem systematisk arbejde med læseforståelse, skriftlig fremstilling, bearbejdning og formidling af det faglige stof. Ordblinde elever har nemlig også vanskeligheder, der rækker ud over læsning og stavning. Ordblinde kan med fordel arbejde med læseguides, skriveskabeloner, struktur i undervisningen m.v. Men det kræver, at læreren kender til disse metoder. Ordblindeforeningen ønsker en grundskole, hvor ordblinde elever ikke længere klarer sig fagligt dårligere i alle fag, end deres klassekammerater gør.

Ordblindeforeningen ønsker, at flere ordblinde børn forlader grundskolen med et bedre fundament og at flere unge kan gennemføre en ungdomsuddannelse. I fællesskab og med de rette initiativer kan vi skabe bedre vilkår for Danmarks ordblinde børn og unge til glæde og til gavn for os alle.

Med venlig hilsen

Ordblindeforeningen, den 25. maj 2023